

A glaszékesztyűt Orbán hordja

VISSZHANG - LXI. évfolyam, 29. szám, 2017. július 21.

Elkötelezett és szenvedélyes írásában (*Miért nincs itt ellenállás?, ÉS, 2017/28, július 14.*) Bruck András először bizonyítékokat igyekszik felvonultatni ahhoz, hogy itt nincs ellenállás. Szerinte ennek hiányát az bizonyítja, hogy a magyar értelmiség médiában szereplő tagjai túlságosan szelíden minősítik az orbáni rendszert, és nem mennek bele a politikai harcba: *„Fehér glaszékesztyűben sétálnak a vérrel, hullákkal borított lövészárkok szélén, és ahelyett, hogy maguk is bemásznának, és lapátolnának veszettül, finomkodnak, finnyáskodnak, az utca számára használhatatlan szövegeket gyártanak.”* Majd összefoglalásként ehhez azt teszi hozzá, hogy bár az már megvan, hogy a rendszer fasizmust jelent és maffiaállamként működik, ám ez sokkal kisebb érzelmi hatást gyakorolhat a társadalomra, mint ha a médiaszereplők határozottan kimondanák a diktatúra tényét, mert *„csak ez válthatja ki a rezsím bukásához fontos érzelmet, dühöt, ellenszenvet”.*

Mint látható, a szerző kétféle redukciót is végrehajtott az érvelésében. Először azzal, hogy az „itt” fogalma nála nem a társadalom egészét jelöli, hanem kizárólag a magyar értelmiség megmondóembereinek terepét (lényegében az ellenzéki média szűk szeletét). Másodszor pedig azzal, hogy az értelmiségi funkciót egy olyan meős figurájára szűkítette le, aki a rendszer felcímkézésével lép színre, majd ezzel gerjeszt érzelmeket és lázadásokat mint politikai aktor. Mintha tényleg csak azon múlna a társadalmi ellenállás megszületése vagy kibontakozása, hogy minek nevezik a kormányt a médiában szereplő értelmiségiek, és mintha nem írták volna már le azt is tucatnyian, hogy ők speciálisan diktatúrának. Ráadásul akik „csak” a rezsím fasiszta vagy általa nem említett bolsevista jellegét elemzik, azok is csak diktatúráról beszélhetnek, hiszen mindkettő diktatorikus szisztéma. Vajon megdőlt-e ezek kimondásától a rezsím? Eszébe sem volt, hiszen a rezsimeket akkor sem a szómágia szokta megdönteni, ha a jókor és jó helyen kimondott szavaknak amúgy valóban nagy szerepük van a lebontásukban. Így hiába van igaza Bruck Andrásnak abban, hogy mérhetetlenül ellenszenves, amikor értelmiségiek olykor tényleg csak azért ülnek ki a képernyőre, mert nem képesek lemondani a nárcizmusukról – ha nem ülnének ki és ehelyett lánglelkű cikkekben írnák le naponta hatvanszor a „diktatúra” szót, a rezsím attól sem dőlne össze. Sajnos önmagában még attól sem, ha ugyanezen értelmiségiek kevésbé a rezsím minősítésével, mint inkább a jelenségek értelmezésével, a hazugságok hatékony cáfolataival és azok ellenpropagandájával foglalkoznának, ami valóban a dolguk, és amit egy részük meg is tesz. Ez kétségtelenül közelebb vinne a változáshoz, ám ez is kevés lenne ahhoz, hogy a fennálló politikai erővel szemben társadalmilag is nevezhető, vagyis tényleges ellenállás keletkezzen. Különösen a mai helyzetben, amikor a nagy többség gyakorlatilag egy másik országban él. Nem azért, mert eleve vak és süket (valamennyire persze az, hiszen különféle okokból szinte teljesen kihalt belőle az elemi szolidaritás és a saját társadalmi mivoltára való rálátás), hanem mert az orbáni rendszer lényege az információmegvonás, a valóságról alkotott tudások majdnem tökéletes blokkolása. Az állampolgárok többségének fogalma sincs arról, mi zajlik kormányzás címszóval, hogy mit jelentenek az Orbán által használt fogalmak, a kormány egyes lépései, és hol hamisak az összefüggések. A többség által nézett híradókban egy hangot sem hallani a kormányt érintő, mindennapos botrányokról vagy azok megalapozott kritikáiról. Amiből az 5–8 százalékos elérésű ellenzéki média fogyasztói már kabarétréfák százait gyártják (például hogy aznap vagyonának éppen milyen mértékű gyarapodására ébredt Mészáros Lőrinc), arról az állami média fogyasztói legfeljebb véletlenül értesülnek. A legtöbb ember azt se tudja, ki az a Mészáros Lőrinc, ahogyan Tiborcz vagy Garancsi nevét sem ismerik. Arról sem tudnak, hogy mikor melyik közbeszerzésből jutottak ismét milliárdok valamelyik Orbán-kádernek, hogy ember nem utazik a nemzeti önérték serkentésére megépített alcsúti kisvasúton, és hogy mindeközben hány megváltozott munkaképességű ember esett el a minimális jövedelmétől is. Hogy

miért nem megoldás a közmunkaprogram, vagy hogy mi a különbség bevándorlók és menedékkérők, illetve az őket érintő politikák között. Általában véve az állami híradásokból nemhogy a kormány botrányos ügyeit és politikájának katasztrofális következményeit, de az Orbán-beszédek kínos részleteit is kicenzúrázzák (például hogy „a turul őskép (...) a vérhez és a szülőföldhöz tartozik”, 2012), hiszen pontosan tudják, hogy azok európai szemmel nézve mélyen vonal alattiak. Márpedig aki napi nyolc-tíz órát dolgozik, és utána a családjával-gyerekeivel is akar foglalkozni, az csak az esti híradásokból értesül az eseményekről, akkor is nagyjából háttérzajként, és nem fog még arra is időt fordítani, hogy esetleg felülbírálja, amit hall, és a neten nézzen utána, vajon igazat mondtak-e neki a hírszerkesztők, valamint hogy Orbán valóban annyira makulátlan gondolkodású politikus-e, mint amilyennek látszik. Az semmit nem fog megtudni arról, hogy a társadalom háromnegyedének nincs tartaléka, vagy hogy bevándorlókat Orbán hoz be, saját zsebre, menekülteket pedig Soros segít, saját zsebből. Így nem alkothat reális képet a valóságról, és felháborodnia sem lesz min. A többség annál még mindig jobban él, hogy az általa esetleg mégis megismert botrányok miatt radikálisabban kezdjen gondolkodni a politikáról, és kockáztassa azt a keveset, amit ma biztonsággal a magáénak tudhat. Pláne, hogy a hozzá mégis eljutó botrányok (CEU-ellenes törvény, civilelles törvény, sorosozás) mindegyike mögül alapvetően az ideológiát látja kilógni, amit addig nem vesz komolyan, amíg nem érzékeli, hogy vérre is megy, vagy amíg a saját egzisztenciális helyzetét nem fenyegeti. Márpedig ezekről kívülről nem látni, hogy vérre mennek. Merthogy nagyon rafináltan is mennek vérre, hiszen nemegyszer ártatlannak látszó törvények és hosszú távon ható struktúrák mögé vannak rejtve. A terepen ugyanis nem a Bruck által kipécézett értelmiségiek járnak glazékesztyűben, hanem Orbán maga. Sőt, a kezében még egy halkés is van. Ő filézi ki úgy az egész magyar társadalmat, hogy az közben azt higgye: épp a mennyekbe viszik, és most fog megdicsőülni. Az orbáni diktatúra az eddig látott autokráciák legalattomosabb, legrafináltabb változata, amely évek óta pajzsként tartja maga előtt az európai liberális demokrácia összes vívmányát, sőt, magától értődően használja ki azok konszenzusait. Elsősorban épp azokon a szabadságjogokon élösködik, amelyeket a retorikájában a legnagyobb vehemenciával támad. Valahányszor valaki azt kifogásolja, hogy például a pozícióban lévők rokonai miképp juthatnak magas állami állásokhoz, az rá a válasz, hogy hiszen ők sem kerülhetnek hátrányba pusztán a rokonaik helyzete miatt, őket is megilleti az „egyenlő pályák, egyenlő esélyek” elve. Az is mindennapos válasz, hogy a kormányfőnek és a kormány tagjainak ugyanolyan joguk van élni a nyilvánosság és a szabad véleményalkotás lehetőségeivel, mint bárki másnak. Ki tilthatja meg a kormánynak, hogy fizetett hirdetésekben „világosítsa fel” az ország népét a tevékenységéről vagy arról, hogy mi a véleménye Soros Györgyről?

Ugyancsak vastag lepel a saját tevékenységén az, ahogyan a maga köré gyűjtött pártkáderei gazdasági-kulturális tevékenységnek álcázza az uniós pénzek elosztását. Amíg e mögé nem lát be a társadalom döntő többsége, addig az értelmiség annyiszor nevezheti ezt diktatúrának, ahányszor csak akarja, jó, ha a többség csak elengedi a füle mellett, és nem kezd el nevetni rajta. Talán ha a rendszer minősítése helyett a tények rendszeres és kiterjedt feltárása válik uralkodóvá, más lesz a helyzet.

További pajzsot képez az előző rendszer legyőzésének eszméje is. Azt, hogy a hatalomba kerülésétől kezdve minden jelentős posztra Orbán emberének kell kerülnie, minden ízében indokolja az „eddig az ateista kommunisták voltak hatalmon, most mi, istenhívő keresztények jövünk” revansista kliséje. És mivel a nagyobb keresztény egyházak nem tiltakoztak egyöntetűen sem a vallás politikai felhasználása, sem a regulákká és üres, maximum patetikus formalitásokká silányítása ellen, a többség ezt ugyancsak evidenciának tekintheti, és nem látja benne fontos tényezőnek, hogy mindez a fékek és ellensúlyok, valamint általában is a jogállamiság lebontását jelenti. Bruck itt okkal mondhatja, hogy tessék: van itt mit elmagyarázni, de ismét föl kell hívni a figyelmét arra, hogy hiszen ezt már tanulmányok sora magyarázta el, és hogy a változás láthatóan nem ezen múlik, mert a más szakmákban járatos állampolgárt ebben a formában nem érdeklik a riasztó politikai jóslatok. Márpedig annak hátrányai, hogy például az Alkotmánybíróság összetétele egyoldalú, a mindennapokban kevésbé kézzelfogható, és sokkal inkább hosszú távon jelentenek veszélyt. A változás azon múlik, hogy létezik-e olyan politikai erő, amely felhasználja és politikai programmá konvertálja a számára munícióként felkínált értelmiségi tudásokat, és

össze tudja kötni ezeket a többség által is érzékelhető, mindennapos anomáliákkal. Ám egyelőre ilyen erő kevésbé mutatkozik, és a születését az biztosan nem fogja elősegíteni, ha egy értelmiségi hangosan elkezd ostromozni a saját csoportját. Bűntudatkeltésből még sosem lett forradalom. Még akkor sem, ha amúgy a magyar értelmiségnek minden oka megvan az önvizsgálatra. Ugyanakkor ez az írás éppen emiatt rendkívül hasznos is lehet, hiszen mindenképp követ dobott abba a vízbe, amely lassan posványos szélesedve vesz körül mindannyiunkat. Azt legalább tisztázhatjuk ennek a csobbanásnak a hallatán, hogy a szómágiával és bűntudatkeltéssel nem jutunk előbbre. Most már csak azt kell kitalálni, hogy akkor viszont mivel.